

6. Naše ceste, železnice in regulacija rek in potokov.

Imamo pri nas državne ceste, katere je oskrbovala in popravljala država. Ceste, ki so bile v oskrbi okrajnih zastopov in občinske ceste. Najlepše so bile seve državne, ker te je največ rabila država — vojaštvo. Država jih je lažje opravljala, ker je imela na razpolago automobile. Slabše so bile one okrajnih zastopov, ker so vozniki dragi in jih je težko dobiti. Nedostopna morja blata pa so bili občinski kolovozi. Kmečka Zveza tirja in se poteguje, da prevzame država tudi vse okrajne ceste, katere so za časa vojne veliko trpele, a nikdo jih ni popravil. Ako bodo sedaj naši okrajni zastopi prisiljeni prevzeti popravilo cest in mostov, bi to povzročilo nepregledne stroške, katere bi moral plačati zopet le kmet, dasi rabi te ceste tudi mestjan, uradnik in država. Da se izognemo tem kmetiskim stroškom in da bodo okrajne ceste tem hitreje uporabne, mora jih prevzeti država. Občinske ceste in kolovoze pa bodo morale oskrbovati občine same, kar je očitno opravičeno in pravično.

Stara Avstrija je gradila železnice le za Nemce in to skoro do vsake nemške bajte. Mi štajerski Slovenci pa takorekro nismo imeli železnice. Naloga naše države v najkrajši bodočnosti bo, da zgradi potrebne železnice, ki bodo omogočile, da bo kmet svoje pridelke prodajal ne dobičkarjem-trgovcem, ampak jih lahko pošiljal na svetovni trg, kjer bo svoji rob doboval cene kmet sam. Kmečka Zveza se je v zadnjem času potegovala in še zahteva, da se tudi sedanjše pretirane vozne cene na železnicah znižajo za 3. razred, ki služi kmetu za prevoz.

Isto kar o železnicah, velja tudi glede rek in potokov, ki preplavljajo kmetiska posestva in uničujejo polje in blatijo travnike. Avstrija je regulirala vijugasto vodovje po nemških ali nemškutarških krajih. Slovence pa je tolažila samo s tozadevnimi načrti, ki so ostali vsi neizpeljani. Pesnico n. pr. so regulirali le tam, kjer teče mimo nemške ali nemškutarške posesti, da je še bolj preplavljala, ker je ostala za slovenske posesti neregulirana, ravno slovensko polje in travnike. Kmečka Zveza zahteva od države, da regulira celo Pesnico, Dravo in Sotlo, kjer delajo škodo na posestvih.

7. Lov in ribarstvo.

Nekaj res krivičnega in nekmetskega je bil dosedanji lovski in ribarski zakon, ki je ščitil zakupnike lovov, ne pa kmeta. Lovski zakupniki so bili itak le samo bogataši na deželi in zabaveželjni mestjani. Divjačina, zajci in fazani pa so napravljali po poljih in v sadonosnikih večkrat zelo, zelo veliko škodo. In kdo je trpel to škodo? Kmet, ker lovski zakon je bil v prid zakupnika, ki se je vsikdar lahko izvil, da mu ni bilo treba povračati škode, ki jo je povzročala divjačina. Divjačina je škodljiva polju in drevesom, torej proč z njo, bogataši in mestjani pa si naj poiščejo kako drugo zabavo mesto lova. Kmečka Zveza zahteva prostost lova, da se uniči škodljiva divjačina, in prosto ribarstvo. Mi moramo v bodočnosti gledati in skrbeti za korist in dobiček, ne pa se podpirati tako škodljivo zabavo.

V nedeljo, dne 28. sept. 1919 veliki ljudski tabor

ki se vrši ob vsakem vremenu na dvorišču benediktinskega samostana

v Dobrlivasi na Koroškem.

Sporeč:

- Ob 9. uri slovesna sv. maša v proštijski cerkvi, ki jo daruje generalni vikar za Slovensko Koroško mil. g. prošt Mat. R a n d l in pri kateri igra godba generala Maistra.
- Po sv. maši govore na dvorišču benediktinskega samostana: g. general R. Maister, poverjenik za uk in bogočastje g. dr. Karel Verstovšek, koroški narodni predstavnik g. F. Smodej, gospa doktorica Angela Piskernik, podpredsednik Slovenske Dijaške Zveze, g. Miroslav K r e k, podpredsednik Orlovske Zveze brat Jože P i r c.
- Ob pol eni uri popoldne prihod aeroplana iz Maribora.
- Ob 3. uri popoldne telovadni nastop Orlovske Zveze, pri katerem igra orlovska godba.
- Po nastopu koncert v gostilni Brugger, vstopnina prosta.

Za jedila, pijačo in tobak je dobro preskrbljeno. — Cisti dobiček je namenjen narodnemu svetu za Koroško.

Slovenski Korošci, posebno pevstva in druga narodna društva, pridite vsi na tabor z banderi, na okinčanih vozovih! — Vabimo tudi mile brate iz Štajerske in Kranjske!

Narodni svet za Koroško.

Še enkrat: Staršem!

Po novem šolskem načrtu, ki ga je izdalo ministrstvo za prosveto, hočejo Cerkev izključiti iz šole, krščanskemu nauku pa prisojajo v šoli le še nekaj malo prostora. Zdaj so šli dalje. Ministrstvo za prosveto je zaukazalo nov učni načrt za učiteljska Jugoslavije. V tem načrtu minister za prosveto, Pavle Marinkovič, posega v pravice Cerkve in naravnost ukazuje, kaj bi se naj učilo pri veronauku v posameznih letnikih učiteljskega! Načrt določa pouk samo v cerkveni zgodovini in „krščanski etiki“ (krščanskem življenju), popolnoma pa prezira pouk v krščanskih resnicah. Kako bo človek krščansko živel, ako ne pozna krščanskih resnic? Razen tega določa v zadnjem (tretjem) letniku učiteljskega za veronauk samo po eno uro na teden. Ze v zadnjem „Gospodarju“ smo opozorili na protiversko nakano, ki hoče v brezversko vzgojo otrok krščansko ljudstvo odujiti in iztrgati Cerkvi. Zdaj hočejo za svoje protikrščanske namene pripravljati tudi dijake-učiteljske, ki bodo čez leto dni učili in odgajali naše otroke! Zato hočejo ravno na učiteljskih veronauk tako omejiti in ga prikrojiti po svoje. Toda ne bo šlo! Krščanski starši, ki imate prvo pravico do otrok, vi ne boste dopustili, da bi se bodoči učitelji vaših otrok tako malo krščansko ali celo nekrščansko odgajali! Zato protestirajte v vsaki župniji proti temu novemu žaljenju vašega verskega čuta!

Dekliške zveze, kje ste?

Kako lepo je bilo pred vojno v Dekliških zvezah! Ali se še spominjate, dekleta, kako ste si ustanovile Dekliške zveze, se zbirale k mesečnim sestankom, na njih govorile, deklamirale, prepevale, se izobražale in druga drugo vzpodbujale. Ali še veste, s kakim veseljem in navdušenjem ste pripravljale za prireditve? In dekanjski dekliški shodi! S kolikim navdušenjem ste prihajale po sedem ur daleč, na stotine se vas je zbralo, iz cele dekanije in še čez meje dekanije! Kako vzpodbudna so bila vaša skupna sv. obhajila in vaša cerkvena pobožnost! Po Cerkvem opraviilu pa vaša veličastna zborovanja! S kakim ognjem ste govorile in se v nemale za dekliške vzore! Ali vam ne zaigra še danes v radosti srce, če se spomnite teh sijajnih prireditev?

Za časa vojne je vaše delovanje moralo utihniti. Saj so, zlasti v začetku vojske, ob času onih groznih preganjanj leta 1914. vladni služabniki, stikali za Dekliškimi zvezami, popraševali in poizvedovali, ali niste morda svojih prispevkov za Dekliško zvezo pošiljali v Srbijo! Avstrijska vlada vas je pobijala, a ubiti in zatreti vaših Dekliških zvez ni mogla. Ob majniški deklaraciji ste se, Dekliške zveze, zopet zbudile in pokazale sadove svojega predvojnega delovanja. Enoglasno ste zahtevale zedinjeno Jugoslavijo in neustrašeno pobirale podpise za majniško deklaracijo!

Zdaj smo svobodni v svobodni Jugoslaviji, ki ste jo ve dekleta pomagale priboriti! Odprta je zopet svobodna pot Dekliškim zvezam. Ali bi ne bilo lepo, neizmerno lepo, če bi se Dekliške zveze vsepovsod zopet oživele, in kjer jih ni, nanovo ustanovile! Dekleta! To morate storiti! Dekliške zveze so morajo zopet poživiti, oziroma na novo ustanovljati! Cisto, neomadežano dekliško življenje je marsikje vsled vojske padlo. Dekliške Zveze naj ga zopet dvignejo! Slovensko ženstvo, tudi kmečko, bo došlo volilno pravico in se udeleževalo javnega življenja. Dekleta! Treba vam bo pouka v političnih in javnih vprašanjih. Dekliške zveze vam bodo dajale najlepšo priložnost, da se boste v teh vprašanjih lahko izobražale. Slišale ste v novem šolskem načrtu, ki hoče vero in Cerkev polagoma iziniti iz šol. Dekleta, bodoče matere in vzgojiteljice, ve ste predvsem poklicane, da povzdignete svoj glas in odločno protestirate zoper ta protikrščanski načrt. Toda posamične ne boste dosegle ničesar! Skupno, združene in dobro organizirane v Dekliških zvezah bo vaš glas, vaš protest kaj zalegel! Nasprotniki krščanstva nam bodo gotovo hoteli vsiliti še druge protiverske odredbe, n. pr. razporočiti ali ločiti zakon! Zopet se boste poleg žen v prvi vrsti ve dekleta morale upreti takim poskusom. Zmagali pa boste le tedaj, če boste združene, tesno združene v Dekliških zvezah! Vaše mlado srce, dekleta, potrebuje po težkem tedenskem delu poštenega razvedrila. Boste ga li iskale po plesiščih? Ne! V Dekliških zvezah se boste shajale, govorile in se navduševale in prepevale! V Dekliških zvezah boste našle najplemenitejšo zabavo in razvedrilo!

Glejte, koliko razlogov, da si ustanovite in poživite Dekliško zvezo! Dekleta želijo Dekliško zvezo in željno čakajo, da jim jo kdo ustanovi. Kako hvaležne so voditeljem, ki si naložijo tisto malo truda in jim ustanove Dekliško zvezo! S kako radostjo se oklepajo Dekliških zvez, s kako poštrevnostjo se udeležujejo mesečnih sestankov in izdelujejo govore ter se pripravljajo na gledališke igrice! Ze cel mesec naprej se veselo na shod in po shodu so njih srca polna plemenitega navdušenja in nedolžnega veselja!

Dekleta! Zbudite se! Presite svoje dušne pastirje, da vam ustanovijo Dekliško zvezo! Z veseljem bodo ugodili vaši želji! Po mestih, trgih in obrtnih krajih pa saužite Orlico, ki je višek dekliške vzajemne misli!

Slove širite naše liste

Pismo iz Prekmurja.

1. Zveza v Prekmurju.

Prehodil sem zadnje dni vse kraje, ki pridejo v poštev glede mosta in železnice čez Muro. Znano je, da ima Prekmurje dozdej eno železnico, ki prihaja od Körmendina na progi Sv. Gothard—Sombotelj v severno Prekmurje pri Hodošu ter gre skoz Salovec v Mursko Soboto. Po izgubi Radgone ne moremo te železnice nadaljevati v Radgono—Gornjo Radgono—Maribor, ampak moramo misliti na zvezo Sobote s progo Gornja Radgona—Ljutomer. Tri možnosti bi prišle tu v poštev: 1. zveza Sobota—Bučevci, 2. zveza Sobota—Križevci, 3. zveza Sobota—Ljutomer. V poštev pa pridejo tudi kraji na Prekmurjskem. Blizu Sobote je večji kraj Beltinci, ki bi moral biti že v najkrajšem času zvezan z železnico. Seveda bi bilo železi, da bi bila napravljena tudi zveza Sobota—Beltinci—Dolnja Lendava. Dokler pa ta zveza Sobota—Lendava ni gotova in dokler ni direktne zveze med progo Ljutomer—Gornja Radgona in Mariborom ter je upati, da se preje napravi železnica Ljutomer—Ormož, tako dolgo se mora gledati na to, da se izgotovi zveza med Soboto in Ljutomerom, da dosežemo zvezo z Ormožem. Ako naj gre provizorna železnica iz Sobote skoz Beltince, pridejo v poštev za most tu kraji Veržej, Krapje, Mota. Najbolj naravnost bi bila proga skoz Mota. Ako spoznajo inženirji, da je pobrežje pri Moti za to ugodno, potem je dobro. Zdi se pa, da je pobrežje pri Moti in Krapju slabše, kot pri Veržeju. Ako je to res, inženirji imajo tu besedo, potem je seveda umljivo, da se mora napraviti železnica pri Veržeju. Prihodnje dni mislijo interesenti sklicati shod v Veržeju, da bi zagovarjali to progo. Sicer pa se žalibog tako hitro ne bo delal most, ampak se mislijo napraviti najprej dobri brodovi. Predvsem pa bi bilo potrebno, da se popravijo dovozne ceste k brodom. Vsak večji dež onemogoči vozni dohod do brodov. V tem oziru bi morale zadevne oblasti takoj potrebno ukreniti.

2. Slovenska uprava.

Civilni komisar za Prekmurje je prevzel urade v vseh večjih krajih ter nastavlil slovenske uradnike. Po občinah so določeni gerenti, ki si jih ljudstvo izbere. Polagoma se začneja slovensko uradovati. Zivila se že dobivajo, kjer je postavljen gerent, ki skrbi za to. Sadje, ki ga je dovolj, kupujejo od komisarja določeni prekupei. Ljudje s tem niso popolnoma zadovoljni, ker imajo bojda prekupei prevelik dobiček, dočim je za kmete določena maksimalna cena. S pošto je že nekoliko boljše. Sole so še vse zaprte. Ko pa bo vse pripravljeno, se otvorijo tudi te. Glede šolskih knjig za ljudsko šolo si želi ljudstvo v prvih treh šolskih letih čitanko v prekmurščini. V tem oziru se jim misli ugoditi, da ne bodo madžaroni mogli agitirati proti Jugoslaviji. Ti namreč hujskajo proti Jugoslaviji s tem, da pravijo: „Jugoslavija vam hoče vsiliti hrvatski ali kranjski jezik, Vaš stari slovenski jezik vam bodo vzeli.“ To agitacijsko orožje se jim mora odvzeti, zlasti ker se mir z Ogrsko ni podpisan. Preveliko odgovornost bi prevzel tisti šolnik, ki bi hotel z neumestno naglico uvesti književni slovenski jezik. Ljudstvo v Prekmurju je še izpostavljeno preveliki agitaciji zoper Jugoslavijo.

3. Narodno gibanje.

O kakem narodnem gibanju v Prekmurju se ni veliko opaziti. Ljudje so veseli, da imajo mir in da jih vojaštvo ne nadleguje in ne vznevojuje s kakimi nepostavnostmi. Slišali smo, da so nekemu kmetu vojaki vzeli voz s silo, drugje da se pasejo vojaški konji v vinogradu. Na meji se dajo bojda vojaki pogovoriti za nagrado, da spustijo ljudi skoz demarkacijsko črto itd. Naše vojaštvo ima res veliko nalogo, da pridobi prekmursko ljudstvo za zadovoljno sodelovanje z našimi oblastmi. Prekmurški dijaki so priredili dne 21. t. m. v Crensovcih večjo slavnost, istočasno pa prleški visokošolci enako prireditev v Beltincih. Obeh se je domače ljudstvo z veseljem udeležilo v velikem številu.

Ponesrečen shod „Samost jne“.

St. Ilj v Sl. g., 22. sept. 1919.

Zašumelo je v narodnem St. Ilju, ko se je zvedelo, da namerava v nedeljo, dne 21. sept., že znani zgagar Mermolja iz Pesnice prirediti tukaj javen shod. Da bi vedel Mermolja za javno mnenje v St. Ilju, bi pač bil to prireditev opustil. Doživel je tudi tako blažajo, kakoršne se ni in je tudi ne bo, razven če pride zopet v St. Ilj. Do zborovanja sploh ni prišlo. A tudi prošnje nekaterih naših voditeljev, naj se vrši shod, niso nič pomagale. Ljudstvo je bilo čisto divje, in je dalo duška svoji ogorčenosti v strastnih izražih. Odkritosrečno rečemo, mi ne odobravamo vsega, kar se je na shodu zgodilo, samo javnosti hočemo pejasniti, da je čisto umevno, da je bilo ljudstvo tako razburjeno. Kdor vse premisli, bo drugače sodil.

V St. Ilju so bili zadnja leta hudi boji. Ljudstvo tukaj je bilo vedno na ironi — več kot 20 let. Koliko zgag in preprirov so napravili razni nemškutarji in švabski privandranči! Ljudstvo se je kar oddahnilo, ko se je ustanovila Jugoslavija. Nikjer niso Jugoslavije tako veselo pozdravili, kot v St. Ilju. Zdaj so mislili, da bo enkrat konec teh večnih preprirov in bo. ev. Naveliča se jih vsak človek. Zdaj pa pride ta